

SCURT ISTORIC AL VILEI ALEXANDRU ILIESCU (FOSTA CASĂ DE CULTURĂ) BĂILE GOVORA-JUDEȚUL VÂLCEA

Dragoș-Ionuț Ecaterinescu¹
muzeuljudeteanvalcea@gmail.com
Radu-Gabriel Geiculescu²

Keywords: *Băile-Govora, Vila Iliescu, 20th century, culture house, library, museum.*

Summary: *„Vila Iliescu” was built at the beginning of the 20th century. The owner of the building was Alexandru Iliescu, former vice president of PNL party during 1912-1914. He owned both pieces of land and agricultural machinery in Olt County. Alexandru Iliescu known as a great philanthropist and the initiator of many charity acts, donated his mansion, situated in Vâlcea, to the „Govora-Călimănești” society. He requested that the income from the building exploitation to be used to finance home for elderly and for the First World War veterans. Until 1956, this building functioned as a medical center, but this thing was changed by Mihail Sadoveanu, the vice president of MAN. He took the decision to transform the building in a culture house, which carried his name until 2009. After obtaining this building, Băile-Govora City Hall, restored it and transformed it into a library and a museum.*

Este o construcție impunătoare care, deși mascată parțial de vegetație și alte clădiri ridicate ulterior, încă mai domină vechiul centru al stațiunii.

Situată la confluența străzilor Sfatului cu Tudor Vladimirescu, se învecina cu vila „Esmeralda” la est și cu „restaurantul Brătianu” la sud, clădiri care astăzi nu mai există. Proiectantul (necunoscut până în prezent) a creat un edificiu care întărește nota de originalitate a arhitecturii govorene, denumită „arhitectură boierească”, în sensul bun al cuvântului, de Anca Petrescu³.

Accesul vehiculelor se făcea pe două alee: din strada Primăriei, (astăzi Sfatului), pe lângă fosta vilă „Esmeralda”, către intrarea din partea estică (astăzi nu mai există nici una, nici cealaltă) și cea actuală, modernizată, din strada Tudor Vladimirescu (fostă Ferdinand) către intrarea din partea de nord-vest, spre intrarea secundară adăpostită de o marchiză.

Accesul pietonal se făcea inițial pe alee șerpuite, care porneau din fosta stradă a Primăriei, către intrarea principală. După ce a preluat imobilul, „Societatea Govora-Călimănești” a amenajat o alee prevăzută cu trepte din lemn, alee care pornea din centru, pe lângă fostul restaurant al Brătienilor.

După anul 1955 au fost amenajate treptele actuale din elemente și dale din beton. În anul 1922, conform dorinței expuse de autor în testament, în partea

¹ **Dragoș-Ionuț Ecaterinescu**, muzeograf, Muzeul Județean „Aurelian Sacerdoțeanu” Vâlcea.

² **Radu-Gabriel Geiculescu**, inginer, Govora.

³ Deaconu 1999, p. 4.

dreaptă a treptelor a fost plantată o pancardă pe care a fost scris: „*Vila Alexandru Iliescu dăruită Societății Govora-Călimănești*”.

Clădirea fost ridicată pe mai multe nivele: demisol, parter și două etaje. Subsolul, ca și temelia, sunt zidite cu blocuri mari din piatră cioplită, compartimentat cu încăperi care comunică între ele, era prevăzut cu trei intrări, scara interioară (desființată în anul 1954) și două scări exterioare, avea destinația de pivniță și alte spații de depozitare. În 1959, a adăpostit distribuitorul și punctul termic de încălzire.

Parterul are trei încăperi spațioase, un hol mare, coridoare și o încăpere cu rol de anticameră, era accesibil prin trei intrări separate, cea de pe latura estică fiind desființată.

Intrarea principală, pe latura sudică, prevăzută cu trepte din beton, o anticameră mozaicată și o deschidere în arcadă, aceasta fiind sprijinită pe stâlpi din piatră, este încadrată de reliefuri simple dublate de o friză din ceramică smălțuită cu motive în relief, ornamente care se regăsesc la loggia estică de la etaj și friza de sub cornișă, aproape pe tot perimetrul ultimului nivel.

Accesul la etaj se face printr-o scară interioară, confecționată din lemn, în formă de spirală, cu stâlpi de susținere și balustradă, fasonate prin strunjire. Etajul, deși are același număr de încăperi ca și parterul, avea destinația exclusiv de locuință, având pe lângă grupurile sanitare și o încăpere amenajată ca baie.

La etaj se află un balcon, spre colțul de sud-vest, susținut de console și o balustradă din fier forjat, o loggie, deasupra intrării principale, și o alta, dreptunghiulară, prevăzută cu o balustradă din cărămidă, ornamentată cu ocnițe. La parter și etaj, ferestrele sunt prevăzute cu frontoane paralelipipedice, împodobite cu butoane în relief și stalactite.

Accesul la nivelul al patrulea se face tot printr-o scară interioară în spirală, din lemn și cu elemente de consolidare din metal. Aici erau trei încăperi, o cameră mansardată, holul cu acces către pod și un grup sanitar situat în casa scării, acest etaj având destinația de locuință pentru personalul de serviciu.

Remarcabilul grad de confort era asigurat și de un sistem de scurgeri pentru grupurile sanitare și cele câteva lavoare care erau canalizate către o fosă septică aflată în exteriorul clădirii. Încălzirea încăperilor se făcea, până în 1958, cu ajutorul unor sobe de teracotă albă, care au fost reparate de mai multe ori, în special între anii 1930-1950.

Acest frumos edificiu a fost ridicat la începutul secolului trecut. Data exactă nu se cunoaște, însă există un eveniment din 23 martie 1907, când se relatează că șeful gării Govora, alertat de zvonurile că țărani răsculați vin să-l caute și să-l atace pe proprietarul Alexandru Iliescu la vila sa din stațiune, a solicitat intervenția armatei și, în consecință, compania militară de la Mihăești a primit misiunea să patruleze la Govora.⁴ Alexandru Iliescu⁵ deținea atât terenuri, cât și

⁴ Petre-Govora 2001, p. 133.

⁵ În prezent, există Casa Memorială „Al. Iliescu” în Craiova și o altă clădire, moara „Oleanca”, proprietatea sa, se găsește în Slatina pe strada Gimnaziului, care primește ulterior numele său.

utilaje agricole, în județul Olt. A fost președinte al PNL în perioada 1912-1914, vicepreședinte al Camerei Deputaților, senator și era cunoscut ca un mare filantrop și inițiator al multor acte de caritate, fiind de asemenea un apropiat al familiei Brătianu. A decedat în august 1947 la Iași.

Printre numeroasele sale acte de caritate s-a numărat și donarea imobilului, cu toate construcțiile și terenurile aferente, „*Societății Govora-Călimănești*”, prin act notarial cu clauze, ca veniturile realizate prin exploatarea imobilului să fie folosite pentru finanțarea azilelor de bătrâni și pentru veteranii din Primul Război Mondial din județele Olt și Vâlcea. Totodată, a fost donată și suma de 10000 de lei pentru dotarea imobilului cu cele necesare scopului cerut.

Executorul testamentar a fost solicitat chiar de către autor în persoana lui C. Dissescu, membru marcant al Partidului Național Liberal, președintele Consiliului de Administrație al „*Societății Govora-Călimănești*” și bun prieten al autorului.⁶

Din 1922, societatea a deschis un nou cont de ordine: „*Legatul Al. Iliescu-Olt*”, de 25000 lei iar pentru gestionarea imobilului a efectuat cheltuieli în valoare de 1418.85 lei.⁷ Cheltuielile au fost făcute pentru lucrări de întreținere și reparații, amenajări și introducerea iluminatului electric, acesta fiind refăcut în totalitate în anul 1937⁸.

În urma scăderii drastice a numărului de turiști, consecință a crizei economice mondiale, exploatarea imobilului nu mai aducea venituri și Consiliul de Administrație al „*Societății Govora-Călimănești*” a hotărât să amenajeze cabinete medicale la parter și dispensar comunal, la etajul I locuința medicului șef al stațiunii iar la etajul II câteva birouri administrative.

Dat fiind, chiar și cu un caracter parțial, aspectul utilității publice, imobilul nu a fost supus rechiziționărilor impuse de starea de război. Acest aspect public utilitar a continuat și după anul 1950 când la parter a funcționat dispensarul medical și camera de gardă, a fost amenajată caseria Primăriei iar la etaje au fost amenajate locuințe pentru directorul și medicul șef al stațiunii: dr. Tudor Marin, Al. Papandopol și Ștefan Cărciumărescu.

Această situație a durat până în anul 1956, când Mihail Sadoveanu (care fusese timp de doi ani președintele Prezidiului M.A.N.) venit pentru un scurt tratament la Govora, în calitate de vicepreședinte executiv al M.A.N., intervine la organele competente ale Regiunii Argeș obținând decizia înființării în imobil a unui club și ulterior casă de cultură, instituții care i-au purtat numele până în anul 2009.

În spațiile imobilului au fost amenajate un club, bibliotecă și biroul organizatorului cultural șef al sectorului cultural al Serviciului Medical Balnear (sector care a fost subordonat Comitetului Orășenesc al P.C.R., ulterior

⁶ Arhiva Grefei Tribunalului Iași, *Testamentul* din 19 septembrie 1918, secțiunea a III-a, nr. 13158.

⁷ Govora-Călimănești, 1923, din 31 martie 1924, p. 11; *Idem*, 1922 din 31 martie 1923, p. 12.

⁸ *Idem*, 1937 din 26 martie 1938, p. 6.

Primăriei). Aici au fost elaborate și conduse principalele manifestări și formații culturale ale localității: ansamblul coral, cercul dramatic din care mai târziu a rezultat ansamblul dramatic, ansamblul folcloric, cercuri de creație, competiții cultural-sportive între stațiunile de pe Valea Oltului și prima ediție a complexului de manifestări „*Florile Govorei*”, în iunie 1971, manifestări care au adus numeroase premii și medalii de nivel local, regional și chiar național.

Cutremurul din martie 1977, a afectat imobilul doar la zidăria nivelelor superioare, aceasta fiind consolidată cu centuri de beton armat în anul 1983, când s-au zugrăvit toate fațadele și interioarele. De fapt, acestea au fost singurele lucrări mai importante executate din 1960 și până în anul 2008, deoarece autofinanțarea nu reușea să aducă fondurile necesare.

Din anul 1982, încălzirea imobilului se făcea cu ajutorul unui schimbător de căldură primit de la GOSCOM și care fusese casat (deoarece avea reparații făcute cu dopuri de lemn), fiind inutilizabil și foarte vechi. Pierderile frecvente de abur și apă din utilajul defect au degradat tencuielile de la subsol și au provocat, în 1989, prăbușirea tavanului și a planșeului superior din încăpere, acesta fiind înlocuit cu un alt planșeu din beton armat susținut de grinzi.

În anul 1992, în urma demersurilor făcute de noul director, prof. Radu V. Geiculescu, s-a primit un important ajutor organizat de rudele acestuia din Germania, ajutor ce a constat din aparatură electronică, instalații sanitare, corpuri de iluminat și mai ales o centrală termică pe gaze. Primăria orașului și-a dat acceptul pentru îndeplinirea formalităților și asigurarea materialelor în vederea branșării la rețeaua de gaze, astfel încât, după mai puțin de o lună, clădirea era bine încălzită și degradarea interioară a fost stopată. Condițiile create au permis desfășurarea normală a activităților și chiar dezvoltarea unor noi activități cultural-artistice, de divertisment și sociale. Au fost înființate clubul pensionarilor și frizerie pentru aceștia, precum și o cantină socială, răspunzând astfel într-o mare măsură dorinței lui Alexandru Iliescu.

Un eveniment important în istoricul clădirii a avut loc în anul 1998, când a fost declanșată o acțiune în instanță, de revendicare a imobilului. Această dată a constituit o perioadă de aproape 10 ani de declin pentru clădire căci, invocând motivul revendicării, nu a mai fost alocată nici o sumă de bani, pentru întreținere sau reparații. Conducerea primăriei de atunci, printr-o regretabilă eroare, a emis către Judecătoria acte favorabile petentei⁹.

În anul 1999 a fost efectuată cercetarea judecătorească, situația fiind astfel cunoscută și de directorul Casei de Cultură, care a reproșat conducerii Primăriei faptul că nu a studiat cu atenție dosarul, întrucât chiar din actele depuse de petentă¹⁰ rezultă că este vorba de o confuzie între imobile, cel identificat în actul de proprietate (și conform imaginilor de epocă) era de fapt fostul imobil al doctorului Țăranu, cunoscut cu numele de „*Vila Dincă*”.

⁹ Arhiva Primăriei Băile-Govora, adresele nr. 329 din 05.02.1998 și nr. 1142 din 14 mai 1998.

¹⁰ Arhiva Grefei Tribunalului Vâlcea, *Actul de vânzare-cumpărare*, încheiat între dr. N.Țăranu și Al. Seltea, din 28 aprilie 1918.

Moștenitoarea lui Seltea Alexandru a revendicat imobilul lui Iliescu Alexandru, donat prin testament în septembrie 1918 și nu pe cel cumpărat în aprilie 1918 de Seltea Alexandru de la doctorul Grigore Țăranu¹¹.

Normal ar fi fost ca lucrurile să se oprească aici, confuzia relevată și acțiunea respinsă ca nefondată. Nicidecum însă. Speculându-se coincidența de nume între Alexandru Iliescu și Petre Iliescu, fostul și ultimul proprietar al imobilului situat în vecinătate, pe strada Sfaturului nr.12, cazul a fost adus în fața Secției Civile a „Înaltei Curți de Casație și Justiție”. Din fericire, în timpul procesului, Primăria a depus în instanță copia testamentului descoperit la Iași și în fața unei evidențe de necontestat, Curtea, prin sentința nr.632/29 noiembrie 2007 din dosarul nr.10886/ 2004, a dat câștig de cauză Primăriei.

După soluționarea litigiului și rezolvarea statutului juridic, după anul 2008, primarul a făcut demersurile necesare în vederea obținerii de fonduri nerambursabile pentru renovarea integrală a clădirii, în vederea amenajării acesteia, în principal, ca muzeu balnear. În acest scop au fost înlocuite planșeele, tencuielile interioare și exterioare, acoperișul a fost refăcut în totalitate precum și unele recompartimentări la nivelurile superioare. De asemenea, au fost înlocuite vechile instalații sanitare, electrice și cele de încălzire centrală, a fost refăcută și terasa exterioară, drumul de acces, iar scările au fost dotate cu balustradă metalică. Toate lucrările au fost finalizate în toamna acestui an și astfel acest frumos edificiu al Govorei întinerit va trăi o nouă viață.

Abrevieri și bibliografie

GOSCOM - Întreprinderea de Gospodărie Comunală.

MAN - Marea Adunare Națională.

PJV - Arhivele Naționale - Serviciul Județean Vâlcea, fond Prefectura Județului Vâlcea, Rm. Vâlcea.

Deaconu	1999	Constantin Deaconu, <i>Govora. Arhitectură în peisaj</i> , București, 1999.
Govora-Călimănești	1922-1937	Govora-Călimănești, Societatea pentru exploatarea Băilor Govora, Călimănești-Căciulata, <i>Darea de seamă a Consiliului de Administrație pe anii 1922-1937</i> , București.
Petre-Govora	2001	Gh. Petre-Govora, <i>Govora - de la primii oameni la contemporani</i> , Rm. Vâlcea, 2001.

¹¹ PJV, *Actul de vânzare-cumpărare* nr.11188 din 17 martie 1936.

Vila Ilescu - 1914

Vila Ilescu – 1922

Moara Olteanca-Slatina

Vila Ilescu – 1930

Vila Ilescu azi